

https://www.botanicka.cz/clanky/novinky/zapomenuty-botanicky-poklad.o-broumovskem-herbari-s-jarmilou-skruznou?fbclid=IwY2xjawTzrm5wZG9mAWV4dG4DYWVtAjEwAGJyaWQRMGpSS2pYTldPRTkzeTk5SWdzcnRjBmFwcF9pZBAyMjIwMzIxNzg4MjAwODkyAAEelgYRhsd3-LN4zRx0N0qAMLuNF2nwwXAhvi0Z7An_e749TDkst6Wp7CzNr38_aem_P5Xe40o8besW68Kp_HGPbw

Otevírací doba

Vstupné

Čeština

Botanická
zahrada
Praha

Návštěva zahrady ▾

Program

Vzdělávání ▾

Rostliny ▾

O nás ▾

e-shop

e-vstupenky

Články > Novinky > [Zapomenutý botanický poklad. O Broumovském herbáři s Jarmilou Skružnou](#)

6. 8. 2026

Zapomenutý botanický poklad. O Broumovském herbáři s Jarmilou Skružnou

Broumovský herbář je nejstarším dochovaným herbářem svého druhu na našem území – a jeho příběh dnes znovu ožívá i díky naší kurátorce Jarmile Skružné.

Jak se podařilo tento unikát znovu objevit, prozkoumat a zpřístupnit světu? A co v něm najdeme? To nám prozradila v rozhovoru.

Jak vlastně začal příběh Broumovského herbáře?

Dlouhodobě se zabývám užitkovými rostlinami. Herbáře jsem si všimla v roce 2015 na Letní škole klasických studií v Broumovském klášteře, v expozici Muzea Broumova, kde jsem přednášela právě o užitkových rostlinách klášterních zahrad. Pro současnou vědu byl tehdy neznámý. Přestože o něm vyšla už v roce 1937 krátká zpráva, upadl v zapomnění a v přehledech renesančních herbářů Evropy dosud nefiguroval. Mým osobním cílem bylo unikátní herbář zviditelnit, zpřístupnit jej badatelské veřejnosti, digitalizovat ho a publikovat výsledky výzkumu doma i v zahraničí. To se postupně daří díky skvělé spolupráci s odborníky napříč obory a v současné době zejména v rámci projektu NAKI.

Jak se zjistilo, že jde o nejstarší dochovaný herbář na našem území?

Herbář je datovaný – na titulní straně je uveden letopočet 1595. Všechny další známé herbáře se sušenými rostlinami z našeho území jsou mladší. V Evropě sice existují starší herbáře, ale i ty pocházejí ze 16. století. Broumovský herbář je pravděpodobně 25. nejstarším herbářem na světě.

Kdo herbář vytvořil? Víme něco o jeho autorovi?

Herbář vytvořil v roce 1595 Johann Brehe, lazebník z Überlingenu na břehu Bodamského jezera v dnešním Německu. Víme, že si vzal za manželku dceru Hieronyma Hardera, jednoho z významných tvůrců renesančních herbářů. Z archivních pramenů víme také to, že později působil jako morový lékař. Podle samotného herbáře je patrné, že byl velmi pečlivý a zručný. Písemné prameny zároveň uvádějí, že sám zemřel na mor.

Jaké rostliny herbář obsahuje? Najdeme v něm nějaké rarity?

Herbář obsahuje 358 sušených rostlin. Velmi zajímavé jsou například americké druhy, které se do Evropy dostaly až po objevení Ameriky. Herbář tak představuje časný doklad jejich pěstování na evropském kontinentu.

Jsou v herbáři také ruční poznámky nebo kresby?

Ano. Herbář kombinuje sušené rostliny s rukopisnými texty v dobové němčině o jejich použití a doprovodnými ilustracemi. Právě tato kombinace z něj dělá mimořádně cenný historický pramen. Číst originální rukopis v renesanční němčině je velmi náročné, proto jsme při výzkumu spolupracovali mimo jiné s archivářem Janem Kahudou z Národního archivu.

K čemu může herbář sloužit dnešním vědcům?

Historické herbáře mohou představovat jedinečný obraz flóry určitého území v konkrétním čase. Umožňují sledovat změny ve skladbě rostlin v průběhu staletí nebo zkoumat jejich původ pomocí analýzy DNA. Podobné výzkumy už například pomohly objasnit šíření rajčete po Evropě. I Broumovský herbář tak může přinést nové poznatky o historii pěstovaných i planých rostlin. Broumovský herbář je také unikátním svědectvím dobové péče o nemocné a práce lazebníka v 16. století.

Letos došlo k jeho digitalizaci. Jak probíhala u tak křehkého herbáře?

Digitalizace proběhla na specializovaném pracovišti špičkové kvality, které se zabývá bezkontaktní digitalizací vzácných dokumentů, zejména rukopisů a starých tisků. Příprava celé akce trvala přibližně tři roky a samotná digitalizace pak zhruba tři měsíce. Digitalizovaný herbář není veřejně dostupný online, ale věříme, že v budoucnu se jej podaří zpřístupnit i širší odborné veřejnosti.

Je možné vidět Broumovský herbář na vlastní oči?

Tady mám dobrou zprávu – Broumovský herbář je v současnosti vystaven na zámku Kačina v rámci výstavy *Zahrady v knihách svázané*, kde si jej mohou návštěvníci prohlédnout až do 31. října 2026.

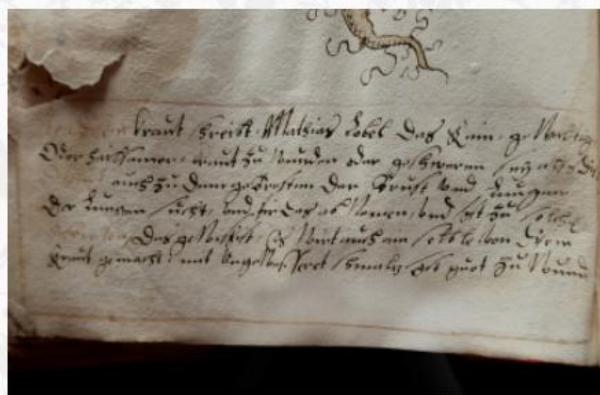
Jarmila Skružná

Jarmila Skružná působí v Botanické zahradě Prahy jako vedoucí oddělení etnobotaniky a prezentace botaniky.

V rámci péče o sbírku užitkových rostlin mírného pásma se mj. dlouhodobě věnuje historii klášterních zahrad a rostlin v nich pěstovaných. Spolupodílí se také na archeobotanickém výzkumu klášterního prostředí.

Je autorkou odborných i populárních textů, výstav a programů pro nejširší veřejnost. Zbývá se přístupností botanických zahrad návštěvníkům se specifickými potřebami.

Výzkum Broumovského herbáře je v současnosti součástí projektu NAKI III Historie užívání a pěstování léčivých rostlin jako součást národní a kulturní identity (DH23P030VV044, NAKI III, 2023–2027), jehož řešitelem je Národní centrum zemědělského a potravinářského výzkumu, Mendelova univerzita a Národní zemědělské muzeum. Cílem projektu je zhodnotit úlohu léčivých, aromatických a kořeninových rostlin (LAKR) v historickém kontextu a zvýšit povědomí odborné i laické veřejnosti o vlastnostech a významu této specifické skupiny rostlin jako součásti národní a kulturní identity. Dále je cílem nabídnout inovativní nástroje přibližující téma LAKR v širších souvislostech prezentace pamětovým a ostatním vzdělávacím institucím.

Botanická
zahrada
Praha

PRA
HA
PRA
GUE
PRA
GA
PRA
G

